

Dagmara Sawicka
Stowarzyszenie EBIB
dagmara.sawicka@ebib.pl

Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB — efekty projektu

Streszczenie: Artykuł przedstawia efekty projektu współfinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Opisano w nim Otwartą Platformę Edukacyjną EBIB oraz zamieszczone kursy e-learningowe: „Wyszukiwanie informacji w otwartych zasobach Internetu”, „Głęboki Internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania” oraz kurs „Redakcja publikacji elektronicznych”.

Słowa kluczowe: Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB, e-learning, otwarte zasoby edukacyjne

Wprowadzenie

Idea permanentnego kształcenia, stałego doskonalenia zawodowego, podnoszenia kwalifikacji jest obecnie promowana we wszystkich niemal zakątkach świata. Również w Polsce działania zmierzające w kierunku promocji i umożliwienia realizacji idei kształcenia przez całe życie są wspierane przez wiele podmiotów. Coraz większą rolę w budowaniu społeczeństwa opartego na wiedzy odgrywają szkolenia e-learningowe, mające również swoje ważne zadanie w przeciwdziałaniu wykluczeniu informacyjnemu różnych grup społecznych.

Kształcenie ustawiczne jest niezbędnym wymogiem współczesnych społeczeństw, przynosi bowiem wymierne efekty dla gospodarki narodowej, poszczególnych pracodawców, a także samych pracowników. Z danych przedstawionych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości wynika, że aż 73% osób, które w efekcie doksztalcenia uzyskało certyfikat lub inne dodatkowe uprawnienia uważa, że były one pomocne w znalezieniu pracy¹. Jednocześnie PARP donosi, że ok. 75% pracodawców doświadcza przynajmniej raz w roku problemów z pozyskaniem odpowiedniego pracownika, przy czym w mniejszym stopniu problemy te dotyczą zatrudnienia przedstawiciela konkretnego zawodu, w większym zaś jego kompetencji². Wskazuje to na potrzebę ciągłego doskonalenia w każdym zawodzie.

Cele projektu „Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB”

Niezależnie od tego, pod jakim kątem analizuje się potrzeby szkoleniowe, niemal każda grupa społeczna i zawodowa potrzebuje szkoleń z zakresu nowych technologii. Coraz trudniej dzisiaj wyobrazić sobie życie bez Internetu i pozyskiwanych z tego źródła informacji, a nieumiejętność znalezienia elektronicznej informacji, jej selekcji i przetworzenia stała się przejawem współczesnego analfabetyzmu. Tymczasem w gąszczu informacji, coraz liczniejszych portali, stron WWW, serwisów pojawia się fundamentalny problem — jak w krótkim czasie uzyskać potrzebną i wiarygodną informację. Bez tej wiedzy wszelkie inne

¹ SZCZUCKA, A., TUREK, K., WOREK, B. *Kształcenie po szkole. Uczenie się dorosłych, inwestycje w kadry w przedsiębiorstwach, instytucje szkoleniowe*. Warszawa: PARP, 2012, s. 35.

² KOCÓR, M., CZARNIK, S. Bilans potrzeb zatrudnieniowych pracodawców i możliwości rynku pracy. W: GÓRNIAK, J. (red.) *Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce. Raport podsumowujący III edycję badań BKL z 2012 roku*. Warszawa: PARP, 2013, s. 17–54.

kompetencje zawodowe i technologiczne coraz częściej tracą sens. Przecież już w 2001 r. Z. Dobrowolski pisał: *Ogromny sukces Internetu sprawił, iż dostęp do tej sieci uznany został za cywilizacyjny standard, a wyszukiwanie on-line stało się podstawą poszukiwania informacji*³.

Standardowe, akademickie nauczanie nie przygotowuje do poruszania się w gąszczu informacji, napływających z różnych stron, choć powszechnie wiadomo, że jest to we współczesnym świecie najbardziej przydatna i poszukiwana umiejętność na rynku pracy. To dlatego e-edukacja jest bardzo szeroko wspieraną inicjatywą, o której nie zapomina się w żadnej strategii rozwoju. Stowarzyszenie EBIB od wielu lat stara się promować otwarty dostęp do informacji, dlatego też postanowiliśmy wpisać się w nurt rozwijania umiejętności związanych z korzystaniem z otwartych zasobów informacyjnych i stworzyć platformę edukacyjną, na której można będzie zamieszczać kursy e-learningowe, kształcące kompetencje informacyjne użytkowników z zakresu poszukiwania źródeł informacji, ich krytycznej oceny i efektywnego wykorzystania.

Wsparcie finansowe projektu zapewniło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Projekt „Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB” otrzymał środki z Funduszu Promocji Kultury w ramach programu Edukacja, z priorytetu Edukacja kulturalna.

Strategiczny cel projektu stanowiło stworzenie Otwartej Platformy Edukacyjnej w technologii Moodle, będącej miejscem umieszczania kursów e-learningowych. W ramach projektu na stworzonej platformie umieszczono publikację elektroniczną *Poradnik prawa autorskiego* Barbary Szczepańskiej⁴ oraz trzy kursy:

1. Wyszukiwanie informacji w otwartych zasobach Internetu (5 modułów).
2. Głęboki Internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania (4 moduły).
3. Redakcja publikacji elektronicznych (6 modułów).

W przyszłości na Platformie będziemy zamieszczać kolejne kursy, a wszystkie dostępne treści będą aktualizowane i dostosowywane do zmieniających się warunków i wymagań, środowisko cyfrowe stale bowiem ewoluuje.

Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB wpisала się doskonale we wszystkie założenia programu MKiDN Edukacja kulturalna, przede wszystkim służąc takim celom, jak:

- podnoszenie kwalifikacji kadr kultury (w tym bibliotekarzy),
- rozwijanie kompetencji w zakresie wyszukiwania informacji, ich przetwarzania, selekcji, oceny jakości,
- rozwijanie umiejętności zgodnego z prawem wykorzystania zasobów cyfrowych.

Docelowi użytkownicy platformy

Platforma umożliwia udostępnienie na otwartej licencji zasobów z zakresu edukacji medialnej i kulturalnej. Z racji profilu portalu EBIB zasoby te kierowane są przede wszystkim do bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej, jednak kursy dostępne są dla wszystkich zainteresowanych osób i promowane nie tylko w środowisku bibliotekarzy. Swoją ofertę szkoleniową kierujemy również do kulturoznawców, nauczycieli, a także wszystkich

³ DOBROWOLSKI, Z. O przyszłości Internetu. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2001, nr 8 (26). [Dostęp 12.11.2013]. Dostępny w: <http://ebib.oss.wroc.pl/2001/26/dobrowolski.html>.

⁴ SZCZEPAŃSKA, B. *Poradnik prawa autorskiego* [on-line]. Sadurki: Stowarzyszenie EBIB, 2013. [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://moodle.ebib.pl/course/view.php?id=8>.

osób zainteresowanych korzystaniem z nowych technologii i nabywaniem wiedzy z zakresu źródeł informacji, ich wykorzystania, oceny, gromadzenia i przetwarzania.

Główną ideą projektu jest jednak rozwijanie kapitału społecznego poprzez kształcenie bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej jako pierwszego ogniwa w budowaniu kompetencji cyfrowych społeczeństwa. Mamy też nadzieję, że ze względu na otwartą formułę kursu projekt przyczyni się do rozwoju kapitału społecznego i intelektualnego ogółu społeczeństwa. Umiejętność świadomego korzystania z informacji w Internecie i bazach danych, ich selekcji i oceny ich wiarygodności, jakości stanowią podstawę budowy społeczeństwa informacyjnego. Jest to umiejętność niezbędna dzisiaj wszystkim. Proste, otwarte kursy, dostępne dla każdego pozwolą na uzyskanie tej umiejętności wielu osobom, niezależnie od wieku, wykształcenia czy miejsca zamieszkania.

Ponadto umożliwienie pozyskania kompetencji cyfrowych przez bibliotekarzy (w tym również z małych bibliotek wiejskich) stworzy szansę dalszej ich dystrybucji do osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem cyfrowym, dla których lokalna biblioteka stanowi jedyne (poza TV) okno na świat.

Bibliotekarze we współczesnym świecie stanowią główne ogniwo w budowaniu kompetencji cyfrowych w społeczeństwie, przekazują nie tylko informacje, ale także wiedzę, jak tę informację pozyskać. Docierają ze swoją wiedzą do osób zagrożonych wykluczeniem (niepełnosprawnych, starszych itp.). Dlatego stała edukacja tej grupy zawodowej stanowi podstawę edukacji medialnej i kulturalnej społeczeństwa. Dodatkowo interaktywna formuła platformy umożliwi korzystanie z niej również osobom, które z różnych względów nie mogą korzystać z tradycyjnych form kształcenia⁵. Warto bowiem podkreślić, że wskaźnik samodoskonalenia zawodowego jest wysoki wyłącznie wśród ludzi młodych. Według PARP 68% społeczeństwa w wieku 18–24 lata korzysta z różnych form samodoskonalenia. Jednak wraz z wiekiem odsetek ten ulega drastycznemu obniżeniu. Spadek jest gwałtowny zwłaszcza w grupie osób po 45 roku życia, a w grupie wiekowej 60–64 lata wynosi już tylko 16%⁶. Bibliotekarze mają możliwość dotarcia z informacją o możliwości samokształcenia do tej grupy osób, są oni bowiem dość często użytkownikami bibliotek. Jak podkreśla duński bibliotekarz J. Thorhauge, *działalność bibliotek zawsze w praktyce wspierała to, co dziś nazywamy nieustannym kształceniem się. W wielu krajach, na przykład, popularna jest koncepcja bibliotek jako uniwersytetów ludowych*⁷.

Etapy realizacji projektu

Podstawowe „kroki milowe” w realizacji projektu obejmowały: prace koncepcyjne, identyfikację potrzeb potencjalnych użytkowników platformy, przygotowanie wniosku aplikacyjnego do MKiDN, realizację, wdrożenie oraz promocję projektu.

W projekcie uczestniczyło 18 osób stale lub okresowo współpracujących z EBIB. Każda z tych osób miała swój ogromny wkład w powstanie platformy. Realizacja projektu

⁵ Informacje z wniosku o dofinansowanie zadania realizowanego ze środków pozostających w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do MKiDN opracowanego przez B. Bednarek-Michalską i D. Sawicką. Sadurki: Stowarzyszenie EBIB, 2012. Na prawach rękopisu.

⁶ TUREK, K. Starzenie się ludności jako wyzwanie dla gospodarki, rynku pracy, polityki i obywateli. W: GÓRNIAK, J. (red.) *Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce. Raport podsumowujący III edycję badań BKL z 2012 roku*. Warszawa: PARP, 2013, s. 74–105. ISBN 978-83-7633-170-6.

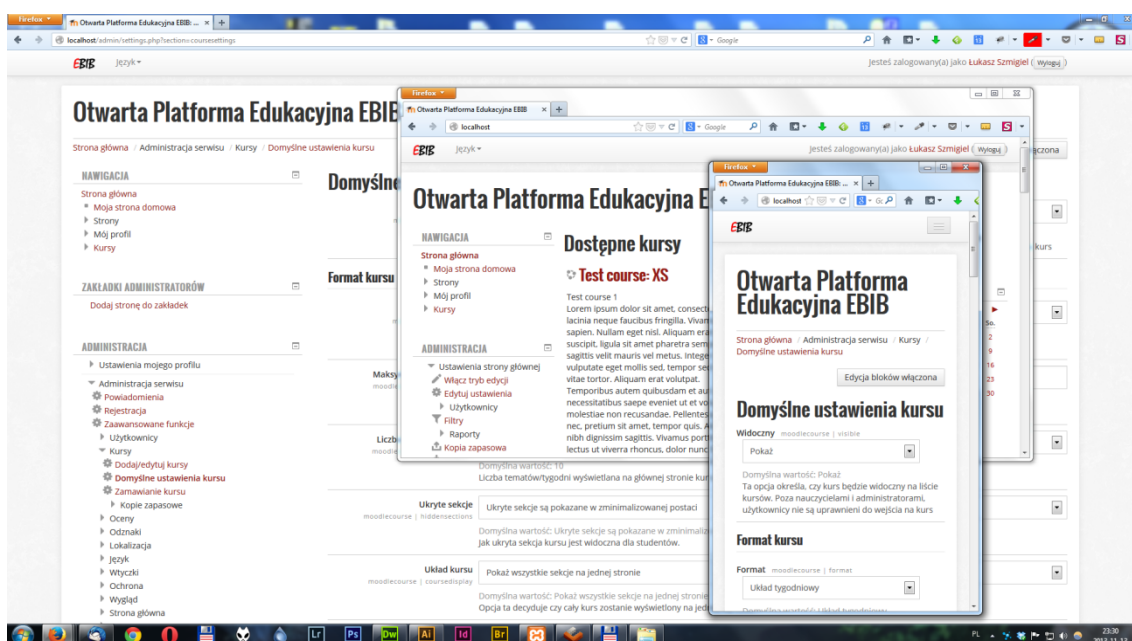
⁷ THORHAUGE, J. Rosnące znaczenie biblioteki jako instytucji obywatelskiej. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2004, nr 2 (53). [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/53/thorhauge.php>.

w przeważającej mierze zależała od ścisłej współpracy poszczególnych partnerów projektu, od ich terminowości, umiejętności współdziałania i komunikatywności.

PRODUKTY PROJEKTU

Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB

Główny cel projektu stanowiło stworzenie Otwartej Platformy Edukacyjnej EBIB jako bazy do zamieszczania interaktywnych kursów e-learningowych. Dlatego też pierwszym z działań realizacyjnych było przygotowanie projektu szaty graficznej platformy. Na etapie projektowania wyglądu witryny przyjęto założenie, iż ma ona być przede wszystkim czytelna, użyteczna i wygodna dla użytkowników. Takie założenie wynikało przede wszystkim z potrzeby umożliwienia korzystania z platformy również (a może przede wszystkim) czytelnikom o niskich kompetencjach cyfrowych. Dlatego zdecydowano się na czysty, prosty wariant, bez zbędnych elementów graficznych, kolorystycznie oparty na bielach i szarościach. Dodano nieznaczny element koloru czerwonego, aby podkreślić związek z serwisem EBIB. Zamieszczono również logo EBIB oraz logo Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

*Il. 1. Wstępny projekt szaty graficznej Otwartej Platformy Edukacyjnej EBIB
Źródło: materiały własne.*

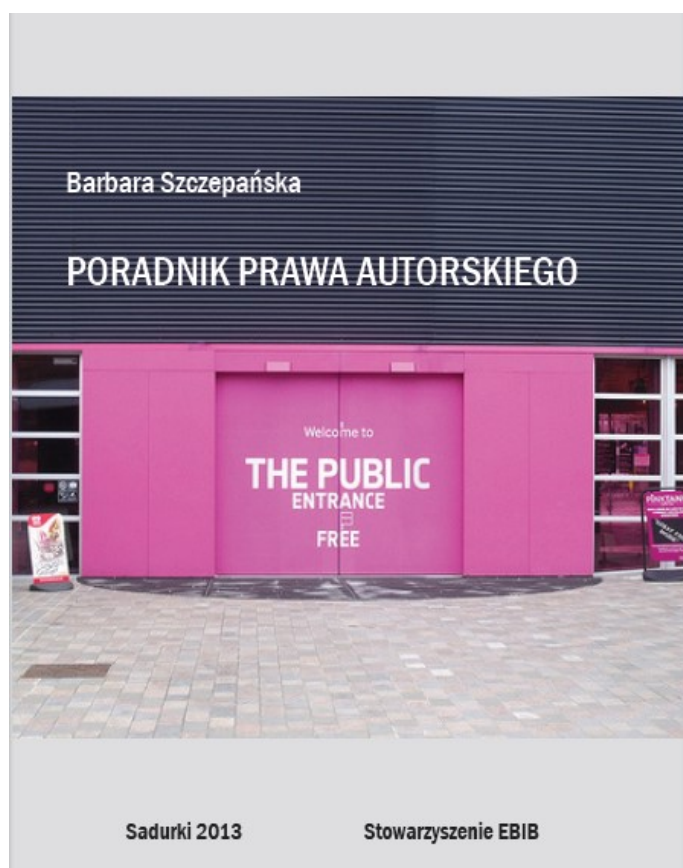
Szablon został przygotowany na podstawie popularnego i cenionego na całym świecie frameworku Twitter Bootstrap. Wykorzystanie tego narzędzia pozwoliło na zapewnienie wysokiej użyteczności serwisu w możliwie najszerszym spektrum stron, podstron oraz podsystemów CMS Moodle bez konieczności nadpisywania wszystkich klas. Projekt został dostosowany do współczesnych standardów estetyki oraz użyteczności. Taki układ i wygląd witryny pozwala na dopasowanie jej do szerokości ekranu różnych typów urządzeń, w tym również tabletów i smartfonów. Jak wskazują statystyki, czytelnicy EBIB coraz częściej korzystają z serwisu, wykorzystując te narzędzia zamiast tradycyjnych komputerów.

Równocześnie z pracami projektowymi toczyły się prace techniczne, których zadaniem było dostosowanie technologii Moodle do potrzeb Otwartej Platformy Edukacyjnej EBIB. Po zaprojektowaniu funkcjonalności platformy i przeniesieniu jej na parametry systemu, zainstalowano przygotowany szablon graficzny na serwerze platformy i testowano jego działanie oraz wygląd. Platforma dostępna jest pod adresem <http://moodle.ebib.pl/>.

W tym samym czasie autorzy kursów pracowali już nad ich układem, zawartością treściową i funkcjonalnością. Produktem projektu oprócz samej Otwartej Platformy Edukacyjnej EBIB jest bowiem także jej zawartość: trzy kursy e-learnigowe oraz *Poradnik prawa autorskiego* w postaci e-booka.

Poradnik prawa autorskiego Barbary Szczepańskiej

Jak podkreśla we wstępie do poradnika sama autorka, pomysł na jego przygotowanie wziął się z ogromnej liczby zapytań, jakie trafiają do redakcji EBIB, a także bezpośrednio do Barbary Szczepańskiej, dotyczących problematyki prawa autorskiego. Pomimo tego, że w ostatnich latach temat został dość dobrze opracowany w literaturze, również pod kątem stosowania prawa autorskiego w praktyce bibliotek, nadal pojawia się wiele wątpliwości. Wynika to prawdopodobnie z zawłości samego prawa, a także bardzo specyficznego, trudnego dla przeciętnego odbiorcy, prawniczego języka.

Il. 2. Okładka *Poradnika prawa autorskiego Barbary Szczepańskiej*
Źródło: Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB [on-line]. [Dostęp 11.11.2013]. Dostępny w:
<http://moodle.ebib.pl/course/view.php?id=8>.

W tym kontekście uznaliśmy, iż potrzebna jest publikacja, która w prostych, zrozumiałych dla każdego słowach przedstawi tematykę prawa autorskiego w kontekście działalności bibliotek. Autorki publikacji naszym czytelnikom zapewne przedstawiać nie trzeba, bo w środowisku bibliotekarzy jest osobą bardzo znaną. Barbara Szczepańska jest bibliotekarzem o ugruntowanej pozycji zawodowej, od dawna specjalizującym się w tematyce prawa autorskiego. Nie tylko ukończyła studia podyplomowe z zakresu prawa autorskiego w Międzyuczelnianym Instytucie Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego, ale również Letnią Szkołę Międzynarodowego Prawa Autorskiego na uniwersytecie w Amsterdamie. Od 2001 r. kieruje biblioteką kancelarii prawniczej Hogan Lovells (wcześniej Lovells) i jest krajowym koordynatorem ds. praw autorskich w eIFL z ramienia Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych. Jest także ekspertem z zakresu praw autorskich dla bibliotek w Stowarzyszeniu EBIB oraz Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich⁸.

Na układ poradnika składa się dziesięć rozdziałów, a wszystkie treści dostępne są na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa — Na tych samych warunkach 3.0 (CC BY-SA 3.0). Dokładne objaśnienie, co dla użytkownika publikacji oznacza taka licencja, znajduje się na stronach Creative Commons⁹. Najprościej mówiąc, z utworem takim można zrobić niemal wszystko, można go kopiować, rozpowszechniać, w dowolny sposób zmieniać, tworzyć na jego bazie utwory zależne. Przy rozpowszechnianiu i remiksowaniu konieczne jest jednak spełnienie dwóch warunków. Po pierwsze należy w sposób wyraźny w każdym przypadku zaznaczyć autorstwo oryginalnego utworu, remiksując zaś treść poradnika, zmieniając go lub tworząc utwory zależne, konieczne trzeba rozpowszechniać je na takiej samej licencji, co oryginał (CC BY-SA 3.0).

Kurs „Wyszukiwanie informacji w otwartych zasobach Internetu”

Kurs przeznaczony jest dla wszystkich, którzy poszukują informacji w sieci. Stanowi on podstawę — swoistą bazę do nabywania dalszych kompetencji w zakresie wyszukiwania informacji. Nie jest to jednak kurs wyłącznie dla osób, które dopiero rozpoczynają przygodę z poszukiwaniem informacji w Internecie, ale również dla tych, którzy potrafią w podstawowym zakresie korzystać, np. z Googla. Wydaje się, że również zaawansowani „poszukiwacze” elektronicznej wiedzy mogą znaleźć w nim wiele ciekawych informacji o tym, jak sprawnie poszukiwać w otwartych zasobach. Treści zawarte w kursie mogą być również przydatne dla bibliotekarzy w ich działalności edukacyjnej, do doskonalenia kompetencji informacyjnych użytkowników bibliotek.

Celem kursu jest przygotowanie czytelnika do:

- używania poprawnej terminologii, związanej z wyszukiwaniem informacji,
- wybierania źródeł informacji adekwatnych do potrzeb,
- stosowania prostych i zaawansowanych metod przeglądania zasobów sieci,
- umiejętności oceny jakości i wiarygodności otrzymanej informacji ze względu na różne kryteria.

⁸ Informacje z biogramu autorki zamieszczonego w: SZCZEPAŃSKA, B. *Poradnik prawa autorskiego* [on-line]. Sadurki: Stowarzyszenie EBIB, 2013, s. 85. [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://moodle.ebib.pl/course/view.php?id=8>.

⁹ *Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 (CC BY-SA 3.0)* [on-line]. [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>.

Aby zrealizować te założenia, autorka kursu — Marzena Marcinek — przedstawiła przede wszystkim:

- podstawowe definicje i określenia związane z szukaniem informacji w Internecie, cechy informacji oraz typologię źródeł informacji,
- modele udostępniania informacji,
- strategie szukania informacji w Internecie,
- przykłady otwartych zasobów internetowych,
- metody wyboru i oceny wiarygodności źródeł.

Kurs składa się z pięciu modułów tematycznych, w obręb których włączono, poza merytoryczną treścią wzbogaconą o ilustracje, zdjęcia, materiały multimedialne, również proste testy i zadania sprawdzające zakres posiadanych umiejętności przed i po rozpoczęciu nauki:

- Moduł 1. Informacje, źródła informacji, zasoby informacji w Internecie — wprowadza użytkownika w problematykę otwartych zasobów Internetu i dostępnych w nim źródeł informacji i pokazuje, jak informacja elektroniczna podlega zmianom w czasie.
- Moduł 2. Metody szukania informacji w Internecie — pokazuje, jak efektywnie szukać konkretnych danych w ogromnych zasobach, jakie wykorzystywać narzędzia, z pomocy których (oprócz Google) wyszukiwarek i multiwyszukiwarek korzystać, a także jak wykorzystywać szerokie możliwości najbardziej popularnego portalu — www.google.pl — do poszukiwania zawężonej do potrzebnych wyników, informacji.
- Moduł 3. Modele udostępniania informacji w Internecie, otwarty dostęp do zasobów — wskazuje na to, w jaki sposób (prawny i techniczny) w sieci dostępne są zasoby.
- Moduł 4. Przykłady otwartych zasobów — wyszukiwanie, wykorzystanie — pokazuje, jak efektywnie wykorzystywać model otwierania zasobów i jak takie zasoby przeszukiwać.
- Moduł 5. Wybór i ocena jakości informacji, ocena wiarygodności źródeł — w całości został poświęcony nauczaniu użytkownika sposobów oceny jakości i wiarygodności informacji dostępnych w Internecie.

Kurs „Wyszukiwanie informacji w otwartych zasobach Internetu” jest typowym kursem samokształceniowym, który można rozpocząć, przerwać i skończyć w dowolnym momencie. Można również skorzystać tylko z wybranych elementów kursu, bez konieczności zapoznawania się z materiałami wstępnymi.

Każdy moduł rozpoczyna się prostym sprawdzianem umiejętności, który pozwala na ocenę stanu początkowej wiedzy dotyczącej tematyki objętej treścią modułu. Jeśli jego rozwiązanie nie nastręczyło uczniowi trudności, może on przejść bezpośrednio do testu końcowego (pomijając treść kursu). Jeśli wynik testu kończącego moduł będzie pozytywny, można przejść do kolejnego modułu¹⁰.

¹⁰ Opracowano na podstawie informacji przygotowanych przez M. Marcinek zawartych w kursie „Wyszukiwanie informacji w otwartych zasobach Internetu”, dostępnym na Otwartej Platformie Edukacyjnej EBIB [online]. [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://moodle.ebib.pl/course/view.php?id=2&lang=pl>.

Kurs „Głęboki Internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania”

Kolejny kurs dostępny na Otwartej Platformie Edukacyjnej EBIB stanowi rozszerzenie kursu podstawowego i przeznaczony jest dla nieco bardziej zaawansowanych użytkowników Internetu. Jego celem jest nauczenie korzystania z zasobów nieindeksowanych przez najczęściej wykorzystywane przez internautów, uniwersalne wyszukiwarki (np. Google). Według autorek — Iwony Sójkowskiej i Jolanty Szczepaniak — przydatny może być w szczególności dla bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej, choć — zdaniem piszącej te słowa — wiele informacji w nim zawartych, mimo wchodzenia na specjalistyczny poziom, może być pomocnych również dla innych użytkowników globalnej sieci.

Użytkownik rozpoczynający ten kurs powinien nabyć już podstawowe umiejętności wyszukiwawcze, w stopniu umożliwiającym sprawne posługiwanie się przeglądarką internetową oraz uniwersalnymi wyszukiwarkami (np. typu Google). Przydatna będzie również znajomość języka angielskiego. Celem kursu jest przygotowanie czytelnika do:

- zrozumienia zjawiska „głębokiego Internetu”,
- poznania podstawowej struktury Internetu,
- poszukiwania przydatnych informacji w głębokich zasobach Internetu.

Kurs składa się z czterech modułów tematycznych, uzupełnionych materiałami multimedialnymi (często w języku angielskim), zdjęciami i przykładami:

- Moduł 1. Podstawowe informacje o głębokim Internecie — stanowi wprowadzenie w problematykę ukrytych zasobów. Wyjaśniono w nim pojęcie i rozmiary głębokiego Internetu oraz mechanizm działania standardowych wyszukiwarek i powód, dla których większość zasobów sieci jest dla nich niewidoczna.
- Moduł 2. Zasoby głębokiego Internetu — przedstawia typologię ukrytych zasobów. W tej części kursu przedstawiono również przykłady wiarygodnych źródeł informacji dostępnych w sieci.
- Moduł 3. Narzędzia do eksploracji głębokiego Internetu — skoncentrowano się na narzędziach wyszukiwania, przedstawiając zaawansowane funkcje uniwersalnych wyszukiwarek oraz przydatność multiwyszukiwarek i specjalistycznych wyszukiwarek (np. wyszukujących konkretne typy dokumentów) w eksploracji ukrytych zasobów.
- Moduł 4. Metody wyszukiwania zasobów głębokiego Internetu — ma za zadanie zaprezentować metody przeszukiwania głębokich zasobów. Omówiono w nim różne strategie wyszukiwawcze, zaprezentowano przykłady wyszukiwania z wykorzystaniem specjalistycznych narzędzi. W module tym wskazano również, jak oceniać elektroniczne zasoby informacyjne¹¹.

¹¹ Opracowano na podstawie informacji przygotowanych przez I. Sójkowską zawartych w kursie „Głęboki Internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania”, dostępnym na Otwartej Platformie Edukacyjnej EBIB [on-line]. [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://moodle.ebib.pl/course/view.php?id=3> oraz na podstawie artykułu SÓJKOWSKA, I. Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB – Kurs „Głęboki Internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania”. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2013, nr 9 (145). [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/135/280>.

Moduły zostały uzupełnione ćwiczeniami, pozwalającymi na praktyczną naukę wyszukiwania w głębokim Internecie, a całość kursu podsumowana została testem końcowym, pozwalającym na ocenę nabytej wiedzy.

Kurs „Redakcja publikacji elektronicznych”

Współcześnie każdy może publikować w Internecie. Coraz częściej również istnieje zawodowa konieczność zamieszczania swoich, szeroko rozumianych, utworów w sieci. Powstają bowiem strony WWW i blogi firmowe, trzeba zamieszczać reklamy tekstowe, a często również artykuły, bardziej lub mniej naukowe. Pojawiła się zatem potrzeba zebrania w jednym miejscu informacji dotyczących specyfiki publikowania w formie elektronicznej.

Zawarte w kursie „Redakcja publikacji elektronicznych” informacje mogą być przydatne dla każdego, kto chce tworzyć w środowisku cyfrowym — redaktorów czasopism elektronicznych, e-booków, portali internetowych, a nawet bardzo modnych w ostatnim czasie blogów. Zasady dotyczące redagowania tekstów, ich korekty, tworzenia przypisów, bibliografii załącznikowej itp. są bowiem uniwersalne dla wszystkich typów publikacji elektronicznych. W znacznej części mogą również odnosić się do publikacji tradycyjnych.

Celem kursu jest stworzenie solidnych podstaw do samodzielnej pracy nad tekstem i dostarczenie czytelnikowi wiedzy o tym:

- jak założyć redakcję elektroniczną,
- jak pozyskiwać teksty do publikacji,
- jak pracować z tekstem, aby go prawidłowo przygotować do druku (redakcja, aparat naukowy, korekta),
- jakie narzędzia można wykorzystać do redakcji tekstów¹².

Kurs składa się z sześciu modułów tematycznych, uzupełnionych materiałami multimedialnymi, zdjęciami, przykładami i ćwiczeniami praktycznymi:

- Moduł 1. Warsztat pracy w redakcji elektronicznej — autorstwa Dagmary Sawickiej — stanowi wprowadzenie do problematyki. Moduł zawiera podstawowe informacje dotyczące organizacji pracy redakcji elektronicznej, etapy pracy nad tekstem oraz prawne zagadnienia związane z publikowaniem w środowisku cyfrowym. Pokazuje również, w jaki sposób można założyć redakcję elektroniczną i z jakich źródeł można finansować jej działalność.
- Moduł 2. Tekst w sieci — autorstwa Katarzyny Kozak — omawia zasady redakcji tekstów nienaukowych przeznaczonych do opublikowania w Internecie, wskazuje na specyfikę pracy nad takim tekstem i prezentuje zasady pisania tego typu materiałów (od nagłówka po stopkę redakcyjną).
- Moduł 3. Redakcja tekstów naukowych i fachowych w Internecie — autorstwa Beaty Antczak-Sabali — koncentruje się na redakcji artykułów, które z założenia mają być profesjonalne i przejawiać pewne cechy naukowości. Treści w tym module kierowane są głównie do osób, które planują zająć się pisaniem i redakcją tekstów w e-

¹² Opracowano na podstawie informacji przygotowanych przez I. Sójkowską i B. Antczak-Sabalę zawartych w kursie „Redakcja publikacji elektronicznych”, dostępnym na Otwartej Platformie Edukacyjnej EBIB [online]. [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://moodle.ebib.pl/course/view.php?id=4>.

czasopismach lub e-książkach. Moduł ten może być w niektórych wypadkach przydatny również dla osób rozpoczynających samodzielne pisanie czy redagowanie tekstów przeznaczonych do druku.

- Moduł 4. Aparat naukowy publikacji elektronicznej — autorstwa Beaty Antczak-Sabali — jest kontynuacją poprzedniego modułu. Celem tej części kursu jest przekazanie wiedzy dotyczącej tworzenia przypisów i bibliografii w publikacjach (szczególnie naukowych). Przedstawione zostały przy tym różne systemy tworzenia przypisów.
- Moduł 5. Korekta e-publikacji — autorstwa Mileny Śliwińskiej — w całości poświęcony jest profesjonalnej korekcie tekstów. Zaprezentowano w nim określone zasady korekty, elementy tekstu, które należy sprawdzić. Przedstawiono także warsztat korektora, funkcje edytorów tekstu, dzięki którym można efektywnie sprawdzać tekst, oraz tradycyjne znaki korektorskie.
- Moduł 6. Redakcja techniczna — autorstwa Joanny Broniarczyk — ma za zadanie przygotowanie kursanta do składu tekstu w różnych edytorach, przy czym nie stanowi podręcznika do nauki konkretnego edytora tekstu. Prezentuje za to samo zadanie składu, jego układ, elegancję i funkcjonalność.

Każdy moduł został zakończony testem sprawdzającym nabytą wiedzę. Kurs ma całkowicie otwarty charakter, jest kursem samokształceniowym i może w nim wziąć udział każda zainteresowana osoba w wybranym przez siebie momencie.

Zakończenie

Ze względu na istotny wymiar elektronicznego kształcenia i bliską każdemu bibliotekarzowi potrzebę przeciwdziałania problemowi tzw. „przepaści cyfrowej”, z informacją o platformie staramy się docierać do różnych grup społecznych, przede wszystkim zaś do bibliotekarzy z niewielkich ośrodków (np. wiejskich), aby mogli oni wykorzystać kursy dostępne na platformie przy kształceniu swoich czytelników, zwłaszcza tych dotkniętych ryzykiem informacyjnego wykluczenia.

Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB stworzona została dla bibliotekarzy przez bibliotekarzy. Tworząc platformę w zaprezentowanym kształcie, osiągnęliśmy wszystkie zaplanowane cele projektu. Cel określony słowami „rozwój kompetencji w zakresie wyszukiwania informacji, ich przetwarzania, selekcji, oceny jakości” udało się osiągnąć, publikując dwa, ogólnie dostępne kursy, przygotowujące do wyszukiwania informacji w Internecie i oceny jej jakości oraz wiarygodności. Jeden z nich dotyczy podstaw wyszukiwania w otwartych zasobach, drugi zaś rozszerza tę wiedzę o umiejętność wyszukiwania w ukrytych zasobach Internetu.

Cel „rozwój umiejętności zgodnego z prawem wykorzystania zasobów cyfrowych” osiągnięto poprzez zamieszczenie na platformie *Poradnika prawa autorskiego*, który w bardzo przystępny, prosty sposób prezentuje problematykę praw autorskich. Sposób wykorzystania treści cyfrowych w publikacjach został również omówiony w module 1. kursu „Redakcja publikacji elektronicznych” tak, aby osoby, które chcą publikować w środowisku elektro-

nicznym (na stronach WWW prywatnych i instytucjonalnych, w artykułach naukowych, popularnonaukowych, na blogach itd.) umiały to robić zgodnie z obowiązującymi standardami prawa.

Ambicją autorów poszczególnych kursów była taka kreacja narzędzi szkoleniowych, aby maksymalnie wykorzystać możliwości platformy Moodle, jednocześnie nie utrudniając pracy kursantom, zwłaszcza tym mniej biegłym technologicznie. Ułatwieniem dla użytkowników jest także całkowita otwartość kursów. Aby zapoznać się z nimi, nie ma konieczności rejestracji, podawania jakichkolwiek danych, logowania. Każdy może również samodzielnie dokonać wyboru ścieżki kształcenia, zdecydować, czy chce uczestniczyć w całości kursu, czy też woli skorzystać tylko z pewnych jego elementów.

Docelowo kursy mają służyć szerokiej rzeszy odbiorców. W tym celu będą aktualizowane zgodnie z nowymi wymogami, potrzebami, zmianami prawnymi. Ogółem można przyjąć, że zakończony publikacją Otwartej Platformy Edukacyjnej EBIB projekt oddziałuje na środowisko w dwojaki sposób:

- bezpośrednio — poprzez wpływ treści szkoleniowych, a także samego narzędzia (platformy Moodle) na użytkowników, kształcąc ich kompetencje informacyjne i przeciwdziałając wykluczeniu,
- pośrednio — poprzez oddziaływania bibliotekarzy (którzy zapoznali się z kursami) na swoich czytelników i wykorzystanie treści zamieszczonych na platformie do rozwoju kompetencji informacyjnych szerokiej rzeszy klientów bibliotek.

Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB nie ma ograniczonej grupy odbiorców, ani bezpośrednich, ani pośrednich. Jak wskazuje pierwszy człon jej nazwy jest dostępna dla wszystkich, jako bibliotekarze wiemy bowiem, że kształcenie kompetencji cyfrowych i informacyjnych w jakiegokolwiek formie, zawsze kreuje nawyk sięgania po informację do wiarygodnych źródeł. Dlatego zachęcamy do odwiedzenia Otwartej Platformy Edukacyjnej EBIB <http://moodle.ebib.pl/> i zapoznania się z ofertą szkoleniową. Mamy nadzieję, że to miejsce będzie chętnie oraz często odwiedzane i promowane przez naszych czytelników.

Bibliografia:

1. *Creative Commons Uznanie autorstwa — Na tych samych warunkach 3.0 (CC BY-SA 3.0)* [on-line]. [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>.
2. DOBROWOLSKI, Z. O przyszłości Internetu. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2001, nr 8 (26). [Dostęp 12.11.2013]. Dostępny w: <http://ebib.oss.wroc.pl/2001/26/dobrowolski.html>. ISSN 1507-7187.
3. KOCÓR, M., CZARNIK, S. Bilans potrzeb zatrudnieniowych pracodawców i możliwości rynku pracy. W: GÓRNIAK, J. (red.) *Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce. Raport podsumowujący III edycję badań BKL z 2012 roku*. Warszawa: PARP, 2013, s. 17–54. ISBN 978-83-7633-170-6.
4. *Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB* [on-line]. [Dostęp 11.11.2013]. Dostępny w: <http://moodle.ebib.pl/>.
5. SÓJKOWSKA, I. Otwarta Platforma Edukacyjna EBIB — Kurs „Głęboki Internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania”. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2013, nr 9 (145). [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/135/280>. ISSN 1507-7187.
6. SZCZEPAŃSKA, B. *Poradnik prawa autorskiego* [on-line]. Sadurki: Stowarzyszenie EBIB, 2013. [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://moodle.ebib.pl/course/view.php?id=8>. ISBN 978-83-63458-07-2.

7. SZCZUCKA, A., TUREK, K., WOREK, B. *Kształcenie po szkole. Uczenie się dorosłych, inwestycje w kadry w przedsiębiorstwach, instytucje szkoleniowe*. Warszawa: PARP, 2012. ISBN 978-83-7633-125-4.
8. THORHAUGE, J. Rosnące znaczenie biblioteki jako instytucji obywatelskiej. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2004, nr 2 (53). [Dostęp 26.11.2013]. Dostępny w: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/53/thorhaug.php>. ISSN 1507-7187.
9. TUREK, K. Starzenie się ludności jako wyzwanie dla gospodarki, rynku pracy, polityki i obywateli. W: GÓRNIAK, J. (red.) *Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce. Raport podsumowujący III edycję badań BKL z 2012 roku*. Warszawa: PARP, 2013, s. 74–105. ISBN 978-83-7633-170-6.
10. *Wniosek o dofinansowanie zadania realizowanego ze środków pozostających w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do MKiDN opracowany przez B. Bednarek-Michalską i D. Sawicką*. Sadurki: Stowarzyszenie EBIB, 2012. Na prawach rękopisu.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.